BOSHLANG‘ICH TA’LIMDA O‘QUVCHILARNI IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH

Karimjanov A
CHDPU "Boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasi" dotsenti.
Yusufova Dinora
TIPI 2-kurs boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Annatatsiya; *Maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida o'quvchilarni ijodiy faoliyatini predmetlar o'qitishida rivojlantirish va uning o'qituvchilarni innovatsion hamda navatorlikiga bog'liqligini aks etirgan.*

Kalit sўzlar; *Ijodiy faoliyat, tajribasi boy o'qituvchilar, qiziqtiritshi, qiyoslash, samarali o'tish, detallar, intilish, lug'at bilan ishlash, fidokor.*

Bizning mamlakatimizda o‘z kasbiga mehr qo‘ygan ijodiy mehnat kishilarni hamma hurmat qiladi va e’zozlaydi. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilar bilimining sifat jihatidan bunchalik yuqori bo‘lishiga yaxshi material bazaning mavjudligi, o‘qituvchining darsga ijodiy tayyorlanishi tufayli erishiladi. Darslarni barcha narsa nazarda tutilgan, hisobga olingan, ishlab chiqilgan jonli laboratoriya uning darslaridan ishtirok etish faqat yoshlarga gina emas, tajribasi boy o‘qituvchilarga ham rohat bag‘ishlaydi. U boshlang‘ich ta’lim metodikasi, bolalar psixologiyasi, pedagogika va o‘zi o‘qitiladigan predmetlar bilan o‘quvchilarga beradi.

O‘qituvchi sinf bilan shug‘illanar ekan hech bir o‘quvchini nazaridan qochirmaydi, o‘qituvchi darslarda o‘quvchilarni qiziqtirishi, turli predmetlarni qiyoslashni, ulardan bir – biriga taqqoslab, oddiy xulosalar chiqarishni o‘rganadilar. O‘qituvchining darslarini ham samarali o‘tishi o‘qituvchiga bog‘liqdir. Darslarni sermazmun va qiziqarli o‘tqazadigan, o‘quvchilar aktivligini oshiradigan, bolalarni yagona kollektivga biriktiradigan turli usullardan foydalaniladi.

O‘qituvchi xar bir darsida biror yangilik, qiziqarli narsa bo‘ladi. Bunday lug‘at bilan ishlash, boshqasida grammatik o‘yin va shu kabilar. O‘qituvchining darslari mazmunli, mayda detallargacha puxta uylab darslarni sermazmun va qiziqarli o‘tqazadigan, o‘quvchilar aktivligini oshiradigan, bolalarni yagona kollektivga birikadigan turli usullardan foydalaniladi.

O‘qituvchining har bir darslarni mazmunli, mayda detallargacha puxta o‘ylangan, ko‘rgazmalilikka asoslangan holda o‘tkaziladi.

O‘qituvchi intiladigan asosiy maqsad - o‘quvchilarni ilgari egallagan bilimlardan erkin foydalanishga o‘rgatishdir.

Ta’lim tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshirishga yordam beruvchi omillardan biri - o‘qituvchiga o‘quvchilarni tafakkur faoliyatining aktivlashtirish yuzasidan puxta yo‘llangan ishdir. Xuddi uquvchilardagi mana shu aktivlik darsning barcha bosqichlarida ham uquvchilarga chuqur va Puxta bilim berish, ularda kommunistik dunyoqarashni shakllantirish kabi maqsadlarga erishishda maksimal imkoniyatlarni yaratadi.Uquvchilarni aktivlashtirish maqsadida uqituvchi umumlashtiruvchi bilimlar, Problemalari savollar beradi.

Uquvchilar aktivligini va fikr mustahkamligini quzғash hamda ustirish - maktabning hozirgi bosqichidagi muhim masalalardan biridir. Boshlanғich sinf uquvchilari har narsaga qiziquvchan va sinchkovdirlar.

Uqish buyicha Programma materiali uqish darslarining ғoyaviy - siyosiy tarbiya buyicha vazifalarni aniq belgilaydi. Kommunistik ғoyaviylikni tarbiyalash ; bolalarda tevarak atrofdagi mavjud narsalar haqida turli tasavvuri hosil qilish; ularni kollektivizmi, barcha mamlakatlar mehnatkashlarning dustligi ruxida tarbiyalash har bir darsning asosi maqsadi bulib hisoblanadi.

Uqish darslarida uqiganni gaPirib berishga katta ehtibor beriladi. Uquvchilarning tafakkurini rivojlantirishga alohida ehtibor beradi. Uqituvchi kirish suhbati orqali bolalardan shuni davom ettirishiga qiziqish uyғotadi, ularni urganilayotgan maqola, hikoyaning mazmunini tushunishga olib keladi; bolalar xarakterining eng yaxshi xususiyatlar: Vatanga muhabbat, ishga vijdonan munosabatda bulishi kabilarni ustirishda hikoya yoki maqolalarning tarbiyaviy imkoniyatlaridan keng foydalanadi.

Ona tili darslarida uqituvchi uquvchilarning tafakkur faoliyatlarini aktivlashtiruvchi turli usullar: frontlar surash, turli xarakterdagi mustaqil ishlardan foydalanadi.

Kartochkalar bilan ishlash raғbatlantirish va uzlarining hayotini tajribalaridagi voqealardan foydalanib hikoyalar yozish kabilarini qulaydi.

Darslarda topshiriqlarni bajarish bolalarning mantiqiy tafakkurini ustirishga, ularda urganilayotgan materialga qiziqish uyғotishga, ularda urganilayotgan materialga qiziqish uyғotishga yordam beradi. Ona tilidan buladigan qiziqish, uni yozishdagi kamchilikni tuzatish, yozishni mashq qilish, yozilgan harf balandligini tekshirish va boshqalar. Uqituvchi darslarga ehtibor bilan uquvchi darslarda termini alohida ehtibor bilan darslikni butun mazmuni ifodalaniladigan mavzuni haqida tuliq tushuntiriladi, yod olinadi har bir darslarda uquvchilar faol darslarni farqlaydi, bolalarni uziga tuliq jalb qiladi, ularda urganilayotgan materiallarga qiziqish uyғonadi, suz boyligini oshiradi, aktivlikni, qiziquvchanlikni, emosional tuyғularni ustiradi. Uz ustida ishlashni asta sekinlik bilan urganib boradi.

Mustaqil ishlarni tashkil qilish, utqazish hamda ularni tekshirish formalariga katta ahamiyat beradi. Mahlum sistemadagi mustaqil ishlarni utqazishga tayyorgarlik uqituvchilarni uz davridayoq boshlaydi: Programmaning asosiy temalari buyicha umumlashtiruvchi savollarni tayyorlaydi. Mustaqil uqish uchun kitoblarni oldindan tanlab tayyorlab quyadi; tarqatma didaktek materiallarni ishlab chiqish va tayyorlashadi.

Uquvchilarning mustaqil ishlari sermazmun buladi va intensev aqliy rivojlanishga yordam beradi. Mustaqil ishdagi muvaffaqiyatning zaruri shart deb, uqituvchi uquvchilar vaqti va kuchini, yahni ularning tayyorgarlik darajasini tuғri hisoblay bilishini tushunadi. Shuning uchun u uqituvchilarning kontrol hamda mustaqil ishlarni puxta analiz qiladi va shu analiz asosida uquvchilarga uzining matematika va ona tilidan topshiriqlarni tayyorlab, bu toPshiriqlarga uquvchi bilimidan kamchiliklarni nazarda tutuvchi savollarni kiritadi.

Uqituvchi darsga tayyorlanar ekan, har bir mustaqil ish uchun instruksiyani Puxta uylab chiqadi, u har qanday ishni ham shoshma – shosharlik bilan berib bulmasligini yaxshi tushunadi. U darsni planlashtirar ekan, mustaqil ishlarni tekshirish forma va usullarni darsdagi urni hamda qanchalik davom etishini ham uylab quydi. Har bir mustaqil ishni

uqituvchi darsda tekshiradi va baholaydi. Darsda mustaqil ishlarning uzini orqaga turini tanlashga intiladi, rasional usul - individual kartochkalar buyicha mustaqil ishdir. Uquvchilar yakunida emas, ayrim savollarni urganish davrida oladilar. Ularning har bir bitta grammatika bulimi ustida, biroq turli tekislab bilan ishlaydilar. Kartochka bilan ishlash uchun vaqt topish maqsadida uqituvchi frontal mustahkamlash va uquvchilarni oғzaki surash vaqtini ancha qisqartiradi. Shunday qilib, har bir uquvchining butun uquv materiali ustida mustaqil va aktiv ishlashi taminlanadi, navbatdagi toPshiriqni tekshirish esa istalgan uquvchining bilim darajasini yaqqol kursatadi hamda ishda qiynalayotgan uquvchiga yordam berish imkonini beradi.

Har bir darsning ahamiyatli tomoni - uquvchilar bilan mustaqil ishlashdir. Uqitishni individuallashtirish har bir uquvchini uziga qulay temada ishlashini taminlashga, rivojlanishning bir bosqichidan ikkinchi uchun istiqbol yaratishga xizmat qiladi. Uqituvchi bergan bilimlarini savol tariqasida bilib olishi mumkin uqituvchi darsda bolalar bilimini sifatli tekshirvdan sung uquvchi unga qanday bilim zaPas bilan ketayotganligi aniq kurinadi, bu esa uquvchilar ularga berilgan vazifani qiynalmay hal qila olishlariga uqituvchida ishonch hosil qiladi va kelgusi kuni ehtibor berishi uchun tema materiallarining bush egallangan tomonlarini aniqlash imkonini beradi.

Masalan, ona tili darsida “ urғusiz unlilar “ temasini urganishda u ePidiaskoP orqali sabzavot va mevalarning rangi rasmlaring kursatadi. Uquvchilar yozilishini tushuntiradilar. Muloyim ohangda gaPirish aniq maqsad, har bir bosqichdagi problemalilik, xilma - xil kurgazmali materiallar toPshiriqlarning gruppalarga kura turlanganligi, individual ish, qiziqarli toPshiriq, uyin turli musobaqalarning kiritilishi bularning barchasi uquvchilarning ijodiy ijodiy aktevligini, mantiqiy tafakkurini ustirishga yordam beradi. U faqat uqitibgina qolmay tarbiya ham beradi: bolalarni Vatanni sevishga, uqishga vijdonan yondashishga, uz kuchiga ishonishga, muhabbat uyғotishda bolalarni faqat oila bilan jips aloqada bulgandagina tuғri tarbiyalash mumkinligiga qathiy ishonadi, bola tarbiyasi uchun maktab, oila va jamoatchilik javobgardir, bolani har tomonlama shakllangan kishi qilib tarbiyalash yolғiz uqituvchining qulidan kelmaydi, deydi birinchi majlisdayoq ota onalar bolalariga uy vazifalarini bajarishlarida qanday yordam berishlari kerakligini, oilada bola tarbiyasi buyicha asosiy masalalarni tushuntiradi va sinf ota – onalar komitetuni saylaydi. Kun tartibini sistemali tekshirib borish, doimiy aloqa, ota - onalar barchasi uqituvchiga tahlim – tarbiyaviy prosessda yaxshi natijalarga erishish yordam beradi.

Uqituvchi uz kasbiga bulgan sodiqligi va muhabbat masulyatni jon – dili bilan his qilishi dustlari orasida katta hurmat qozonishga sabab bulgan. Uning fidokor mehnat faoliyati, samimiyligi va insoniyligi barcha uqituvchilar uchun namunadir.

Xulosa: Uqituvchilik kasbi qanchalar murakkab kasb uqituvchining birgina xatosi tufayli uquvchi tahlim bergan uqituvchidan yashab turgan hayotidan nolib utishiga aybdor kishi bulib qolishi mumkin Tahlim bergan uqituvchini yomon kurib utishi mumkin. Uqituvchilik kasbiga men bolalarni hayotini uzgartira olaman deb shu kasbga bor mehrini berib uqitadi har kim ham bu murakkab kasb egasi bulish qulidan kela olmasligi mumkin.

ADABIYOTLAR:

1. .Mirziyoev SH. Milliy taraqqiyot yulimizni qathiyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga kutaramiz (1-qism), Uzbekiston, Toshkent, 2018, 25-b.

2.Uzluksiz mahnaviy tarbiya KONTSEPTSIYaSI «Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 31 dekabrdagi 1059-son qaroriga 1-ILOVA

3.A. Karimjonov. “Pedagogik tizimini boshqarish asoslari” Toshkent Nizomiy nomidagi TDPU. 2008 y.

4.A. Karimjonov. “Tahlim tizimini boshqarish asoslari”.Toshkent Nizomiy nomidagi TDPU. 2012 y.

5.A. Karimjonov. “Uquv muassasalarida mehoriy hujjatlar yuritish” CHirchiq 2020 y.

6.A. Karimjanov. «Rohhoi tashkili korhoi mustaqilona».Dasturi metodi-texnologi. CHirchiq 2019.

7.A. Krimjanov. D.Karimjanova «ALIFBO, bozy va inkishofi nutq.» (Uquv qullanma) Hamkor nashriyoti. Toshkent .2020.

8.A. Karimjonov. F.Ochilov “Boshlanғich sinflarda ta’lim tarbiya muammolari”. Toshkent. “IRFON” 2021 y.